

genere topicorum magna vis est in toto corpore, quod vis eorum à calore actuetur, per poros communicetur, & morbo ejusque causis sit contraria. Sic, præter balnea & clysteres emollientes paregorica vi conspicua, vnguenta lumbis applicata laxant & mitigant, non obstante vallo ossium, accedente calore facculorum externorum cumprimis. Variant verò & pro diversitate locorum.

6. *Renibus pro re natâ & calefacientia & refrigerantia topica conveniunt, horum verò selectus notandus.* Calefacientia ex oleo tereb. destillat. & aliis etiam in ipso mictu cruento vi balsamicâ suâ profunt; item in calculo, ischuriâ, abundè jam exposita. Refrigerantia verò imprimis in diabete, de quo legi meretur *Cardanus lib. de Curat. admir-cur. 27.* vbi scribit, ex urinâ profluvio felicissimè & sæpè unâ die se sanâsse, abstinendo à purgantibus medicamentis, abstinendo à pinguibus, dando vuas passas, lentes, calidis vtens; renibus verò adstringentiâ imponendo. *Meminit etiam se invenisse remedium ad diabetem specificum, quod inter secreta retulerit.* Addimus verò, vnguentis ad gonorrhœam & pollutionem nocturnam fidendum minus esse, quod vi vnguinosâ laxent, terrêa non penetrent.

LIBRI I. SECTIO III. CAPYT X.

De

Uterinis.

UTERINA, si vlla alia medicamenta specificâ, ex latitudine & ambitu suo sunt metienda, tum respectu diversarum actionum, vel effectuum, quæ hic concurrunt, tum respectu consequenter indicantium, istis oppositorum.

Commodè verò possunt triplicia statui, velut tres distinctæ species sub uno genere contentæ, ita tamen, vt contrariorum contraria sit ratio in quibusdam. Sic primi generis uterina sunt

na sunt EMMENAGOGA, seu quæ menses mouent; ea enim præcipua & radicalis vteri est actio, per menses secernere sanguinem, aliàs in nutrimentum corporis, vel nutrimentum foetus cessurum.

Hæc ipsa, quamuis inferius seorsim & latius quidem tractanda exercitamenti loco, diuidemus in *Communia & propria*. Uti enim nihil aliud sunt emmenagoga, quam referantia occlusas vteri vias, occlusum sanguinem ad exitum destinatum; ita duplicia sunt ipsa: vterum ad secretionem disponentia, & sanguinem ad eandem aptantia; seu vt consent sibi viæ, per quas, liberæ, & humor seu sanguis aptus, *εργασμῶν*, exitum affectans.

Si ergo sanguis in culpâ fuerit, eundem aptant & exuscitant, quæcunque, (*præsuppositâ sufficienti, imò respectivè abundante quantitate eiusdem,*) qualitatem vitiosam pituitosam, acidam, ad motum ineptam corrigunt, vt *εργασμῶν* menstruum & lunarem recipiat, fermentatione & rarefactione consimili torulis suis non contentus exundet, & *ἀναστομάσει* naturali amplio-rem viam affectans excidat.

Emmenagoga ergo sunt hoc nomine quasi specialia tum *salina*, tum *sulphurea*, vtraque volatilia, media, vel fixa. Inter *salina* sunt spiritus Θ *ci, simpl. & compos. oleosus, fuligin. Θ Ψ ri vol. C. C. cochlear. Θ succ. volat. borax veneta, spec. diaborac. Mynf. Θ artemis. Ra Ψ ri & similia. Inter *sulphurea*, seu volatilia oleosa: sabina, crocus, angel. camph. bacc. lauri, myrrha, troch. de myrrhâ elix. propr. ol. zedoar. cin. succin. sabin. simpl. & crocat. Mynf. & aromata omnia, caryophyll. anthophyll. cost. Ar. vt & plantæ aromaticæ, amaricantes & acriusculæ, v. g. calamenth. ceref. dipt. Cret. rosm. pulg. nepetha, melissa, marrub. alb. matricar. artemis. rubra, flor. cheir. Ex sem. cicera rubra; rad. rubr. tinct. zedoar. succinum, flores \mathcal{A} , aloëtica, elix. vter. Croll. es. myrrh, succin. & mixta.

Faciunt huc ex generalibus etiam (1.) *Purgantia*, fundendi sanguinem virtute conspicua, imprimis amaricantia, abs quo-

rum

rum ope parum proficius sapè reliquorum visitur usus. Cumque *διμαρυωδ* remedium non detur in naturâ, licet id ex Galenicâ historiâ probare velint nonnulli, vel saltem non salutare, succedaneum huiusmodi & optimum quidem præbent purgantia, remoras auferentia illas, propter quas natura effundere superuacaneum nequit.

Nec abnuunt. (2.) *diaphoretica*, volatilia & media, ita quidem vt non tam in sudores æquè cogatur corpus, adeoque ferrum exhauriatur nimis coactiuè, sed vt magis fundendi & rarefaciendi sanguinem sine id fiat.

Præcipuè verò communia inter memoranda sunt (3.) *Martialia*, quæ vniuersalia sunt aperitiua, & potissimum ac genuinum mensium obstructorum remedium. Possimus ergo & hæc emmenagoga in *pellentia* & *aperitiua* commodè diuidere. Pellentia sunt fortiora iam dicta; aperitiua, tum mitiora eadem, tum martialia & alia superius laudata: *croc. ♂* *Aratus*, qui vel solus c. *Jap. ♂* rad. *ari. crem. ♀* *ri* & *oleo cin. sufficit*, *croc. ♂* *aperit. quicumque*, pulueres cachectici vel maioris vel minoris apparatus, itidem cum oleis maritata, non tam ad correctionem martialium exhalationis nidorosa, quam fortiora aliquando præstant, vel ventriculi iuuamen, vt eò melius ferrum quasi concoquere possit; quàm vt sanguinis rarefactioni & *ὀργασμῶ* velificentur magis. Sic & *Ra ♂* *aperit. quæcunque* generosior inprimis *♀ea*, ob fermentandi, & humectandi vim & volatilis, item vina martialia, aliaque ex vtrisque parata infusa.

Profunt hæc in mensium suppressione, & ex his productis symptomatibus curandis, & huic affinis mensibus tardis, paucis, inordinatis, decoloribus, dolorificis & qui alii modi illorum sunt, corrigendis, in *chlorosi quoque*, inprimis posteriora communia; item in mouendis lochiis & purgamentis post partum, vbi pellentia mitiora ex *melissâ*, *flor. rosmar.* rad. *zedoar.* galang. *croc.* *anthophyllis*, *cast. lign.* *rhabarb.* conueniunt, ad concretionem, *σύν* & grumescentiam illic tollendam, vnaque ad dolores post partum, & symptomata hysterica præcauenda, & curanda.

Emmenagoga verò sunt dandatum quibus iam fluxerunt menses, subsistunt verò iam; tum, quibus nunquam adhuc fluxerunt puellis, fluere tamen debebant, adeoque id symptomatibus variis, pallore, lassitudine, macie, lypothymiis demonstrant.

Speciatim verò quædam ex his cum conueniant in partu facilitando, de iis quoque in transitu dicenda quædam veniunt.

Diuidi verò, uti distinctio sine gaudent, optimè queunt PARTUM FACILITANTIA I. in *emollientia*, quæ & antecedente gestationis ultimo tempore laudem merentur, ut *balnea*, ex maluâ, alth. fem. fen. græc. aliisque emollientibus & vterinis mitioribus aperientibus; *Vnguenta*, ex vnguent. dialth. *olea*, ut momord. quæ in ipso actu pariendi impedito formâ *fortuum*, clysterum, qui eximii eo casu sunt, & linimentorum vnice profunt; illis tunc temporis viis exitus ipsius, ut priori casu abdomine solùm. Pertinet huc etiam pinguedo viperarum umbilico inuncta; ir. balsamum puerperarum *Zobeli*.

2. In *confortantia*; cum enim natura expellat, viribusque ad expellendum egeat, doloribus vero sæpè fatigetur; merito confortando accingitur ad fœtum excludendum magis; vnde duplicia constituimus (1.) *balsamica*, sulphurea blanda, sanguinem in motum citando, & partes oleosas augendo, ut vinum, vinum maluat. aqua & oleum cinam. cord. Sax. vit. Mul. carfinc. meliss. c. v. embryon. aliaque spiritibus roborandis proficua. (2.) *Nerulina*, tensionem, quæ ex necessitate molis confurgit, membranosi generis solantia, vnde sæpè tunc motus convulsivi lethales oriuntur, vel syncope lethalis consequitur; hisce verò prospicitur huic casui, & in primis cinnabarinis, quæ simul fluxiliorem sanguinem reddunt. Legi hanc in rem merentur, quæ pluribus commentatus est *Langius miscell. cur. t. 23. p. 97. seq.* vbi specificum cephalicum ex cinnabari antimonii mirè secundare partum latius probat experimentis & rationibus.

3. In *stimulantia* seu *pellentia*, itidem vel *salina*, quorum oranium instar est borax veneta, salis yterini nomine merito

ritò veniens ad ℥℔. vel ℥ij. pro re natâ data. *Langius l. t.* (vbi plura elegantia alia habet) lucinæ nomine occultit, nil aliud verò quàm boracem intelligit, cum fundendis metallis sal aptum vocet. Vel *sulphurea*, ut crocus, succinum, eiusque oleum album & flauum quoque, quod experimentis suis confirmauit inprimis *Grillingius in obseru.* myrrha, eiusque trochisci &c. Solemus v. g. recipere boracis ℥j. croc. ℔. ol. cinam. gutt. j. pro 2. dosibus, dando duabus horis post alteram, si prior non suffecerit. Par ratio est specifici Helmontiani, hepatis anguillæ cum felte exiccato, nam fella, vt notum est, stimulant; it. pulueris ad partum August. spec. diaborac. Myns. Vehiculum verò constituunt, aqua pufeg. lil. alb. medii quasi generis, vti etiam huius classis est essentia ad partum Mich. Ex quibus patet, emmenagoga quoque partui difficili deberi, mutatis paulò circumstantiis, & quæcunque menses promouent, propriè dicta, pellentia, illa etiam fœtus exitum accelerare.

Danda verò sunt emmenagoga & fœtum pellentia, seu partum facilitantia iusto tempore, vt cum naturâ, non inuitâ ipsâ agamus. Tempus nempe mensium mouendorum est illud ipsum, quod vel natura iam solita est actu exprimere in consuetis, archeus quippe vteri cœlorum rhythmum explicat; vel si nondum fluxerint unquam, illud, quod signis certis affectare eandem exitum docet; quodque est præcipuè nouilunium. Hoc enim nisi obseruetur, frustra dantur vtplurimum medicamenta & contra. Tempus verò partum sollicitandi est ex eadem, regulâ metiendum, quando fœtus instat & portarum apertio facta est, nisi enim hæc adfuerint, frustra & intempestiuè stimulaueris.

Vtique illis quædam huc facientia addamus, vtrique intentioni velificantur vniuersalia, non omittenda, vt V. S. tum in mensium defectu cum primis, tum etiam in partu difficili ipso, quo de vid. *Binninger. cent. 7. obs. 75. & cent. 4. obs. 9.* clysteres, & alia.

Quemadmodum verò contrariorum eadem est ratio; ita menses sistentia propriè talia itidem duorum sunt generum: 1.

que motum sanguinis refrenant, *oprasium* concentrant humorum, & rarefactionem, fluxilitatem, tenuitatem coercent & acrimoniam ac impetum tollunt, adeoque figunt & congelant, Talia sunt refrigerantia, astringentia, opitata, aliis quoque fluxibus communia, maximè antiscorbutica, quin & ipsa V. S. quæ nisi in adfuetis & plethoricis instituatür pro deplendâ quantitate sanguinis, ipsoque alterando & reuellendo, adstringentia, sola nihil profunt, imò non rarò maiorem fluxum cient; Hoc verò factò, omnia felicius cedunt. Vt enim non possunt menses promoueri, nisi quantitate respectiua sanguinis præsentè; ita non fiſti, nisi absente.

2. *Obstruentia vias*, quæ vasâ nimis patula, laxa, hiantia, erosa constringunt, glutinant & firmant, vterique archeum vnâ roborant, quorsum & topica quædam spectant. Hæc tamen præ prioribus illis ferè stant post principia. Sin ab obstructione vasorum melsaricorum sanguis magis ferociat, quod non rarò contingit, amplius affectans spatium, & exitum hîc quærat, aperientia, inprimis martialia, propinanda præ adstringentibus ipsis.

Alterum genus vterinorum constituunt NERVINA. Cum enim certum sit, maximum esse consensum capitis & vteri, ipsasque passiones vterinas esse spasmodicas, hæc quoque merito vterina & quidem præcipuè audiunt, quæ irritationem nervosarum & membranarum vteri partium spasmodicam respiciunt, vnde & vterina cum cephalicis sororiantur & amice conspiciunt, vtrique parti communia. Solantur nimirum hæc vteri fibras nerueas, quatenus humores acres corruptos, acidos, lancinantes temperant, absorbent, dissipant & figunt.

Temperant aquea blanda & balsamica, rad. pæon. dipt. galang. herb. lavend. meliss. pol. mont. puleg. rosmar. serpill. florant. cheir. & ex his paratæ aquæ, castorina omnia & ex eis parata, essentia, spiritus, extractum, pilulæ, succinum, myrrha & horum essentia, pil. de succin. cassia lignea. Instar omnium enim sunt succinata & castorina, vnde & castoreum velut basis quædam habetur omnium hysteriçorum. *Absorbent* terrea, volatilia.

ilia, spirituosa vrinosa & oleosa, quæ antepileptica aliàs audiunt, vt mater perlar. præpar. & magistr. eiusdem, pulu. absorbens, pulv. epil. March. aqua hyster. vitæ mulier. apopl. mul. bals. embr. spir. Θ *ci, zedoar. ol. succin. castor. laurin. C. C. foet. zis, zibethum, bals. de Peru. *Figunt*, in aliis quoque casibus conuenientia, cinnabarina, Glata, aliaque sulphure fixo præcipitante vel resolubili, pollentia, quorum materia abundè ex dictis superius innotuit. Pertinent tamen huc præcipuè specificum cephalicum Hartm. Mich. Crat. cinnab. nat. & zii, mag. vngul. alcis, theriaca triphera magna, laud. hyster, & similia. Instar omnium fit puluis absorbens noster, quem vel centies experti sumus iis in casibus vnicè profuisse.

Hæc vti præ aliis titulum hystericorum possident & merentur; sic conueniunt in suffocatione hystericâ, tum aliàs, tum post partum oriunda, in hysteralgiâ, syncope, sterilitate epilepsia furore vterino, imò in partu quoque difficili, imminente abortu, & aliis; in primis etiam in fluore albo, quatenus fibræ neryæ in eodem sunt læsæ & vasâ lymphatica, vnde ichorem extravasatum funduat.

Inter hæc acetum $\nu\sigma\epsilon\pi\alpha\lambda\gamma\epsilon\epsilon$ prædicatur, quod duo secum habeat vtero minus commoda, acrimoniam, neruosis partibus inimicam, & acorem figentem ac coagulantem sanguinem; adeoque duplici hoc casu minus est conueniens,

Et quadruplicem sic quasi classem vterinorum specialiorum constituimus, in effectu tamen ad duplicem factum referendam; ita vt priora duo genera ad emmenagoga, posteriora ad neruina pertineant. Ex illa verò positâ diuisione tertiamiam horum classem constituemus, quæ sunt CARMINATIVA & DISSIPATIVA.

Respiciunt nempe hæc flatu, halitus, impuritates & inquinamenta in vtero stabulantia, seu à sanguine, seu à sero corrupto & extravasato oriunda, & hinc irritando & distendendo molesta. Viscò enim suo pituitoso parietes & poros infarciunt, & ~~sero~~ suâ fermentum peregrinum concipiunt, plurimæque symptomata, obstructions, suffocationes, sterilitatem, hysteralgiam, abortum, tormina post partum producant, vnde & ventrilo-

quas sæpè fingunt, & crepitus nonnunquam erumpunt; *Helmon-*
tius neget, vterum flatuum esse autorem.

Diuifimus hæc iterum, quod fiant (1.) *balsamica*, quæ putri-
lagini aduerfantur, adeoque peregrinum fermentum inquinans
massam sanguineam, & neruofum genus irritans, corrigunt, tum
sulphure blando, & maxime actiyo suo, tum remixto sale vola-
tili nobiliffima; vt afa foetida, internè ac externè galbanum ex-
ternè potiffimum, tacamahaca, quæ emplastrorum hysterico-
rum basin constituunt; cerat. de galban, empl. de tacamah.
de bacc. lauri, *essentia afa foet.* quæ elixiria vterina roborat, &
per se quoque commoda est, ipsumque castoreum, anima hyste-
ricorum, elixir vterinum Rolfincii, Michaelis, Crollii, & ex essen-
tiâ succini, myrrhæ, castorei, cum camphoræ momento para-
tum, addito *ou* *olis* **ci*, *essentiâ carminatiuâ*, anodynâ. Râ
bezoardicâ, *o* caryophyllorum, aliisque pro re natâ. Vel se-
quenti modo compositum: R. rad. præon. maris, succini flavi,
myrrhæ electæ, castorei a. ʒj. rad. zedoar. galang diptamn. Cre-
tici a. ʒʒ. baccar. lauri, anthophyll. a. ʒij. croci, camphor. a. ʒj.
Concilâ contusa g. m. extrahantur cum *℥* s. vel rosmarini q. s.
Par ratio est foetidorum aliorum, plumarum perdicum accensa-
rum, balsami apoplectici mulierum foetidi, *q*is accensi, papyri
accensæ, castotum equi accensorum (sulphur enim est materia
& elementum suffituum radicale) aliorumque.

Patere unâ ex his potest, quare foetidis delectetur vterus vt-
plurimum & ordinariè magis, & quare suaueolentibus lædantur
hysterica. Cum enim vterus, in talibus subiectis saltim, foeti-
dis, garofinis & falsis, vappidis, alioque fermento imbutis scateat
humoribus, moschata & suaueolentia alia discutere hos nesciunt,
quin potius maiorem rarefactionem iis conciliant, & conse-
quenter quietos turbant, mouent, & symptomata hinc extitant
hysterica. Contra ea foetida subigunt dispellunt & eneruant,
acorem & vim hostilem aliam. Videmus idem in hypochon-
driacis & scorbuticis, quod à moschatis & volatilibus aliis sæpè
lædantur magis, quàm confortentur.

Hinc gagatem strangulationes vteri recreare expertum se
scribit

Scribit *Encelius* l. 3, c. 11. Et lapidis eiusdem gagatis odorem praesentissimum suffocationis uteri esse remedium tum in aliis plurimis, tum in famosâ viraginè expertum se scribit *Piso*, quæ, pro mortuâ habita à Medicis, huius lapidis primò olfactu è lecto restituta, alacris extemplo, præter spem, ad mensam aleamque cucurrit, s. 2. p. 2. p. 217. de morb. serof. Derosâ verò hysteriis exosâ vid. *Lang. Misc. Curios.*

(2.) *Resolventia & precipitantia*, quæunque scilicet grumos humorum, actu vel potentiâ tales, dissiicere, indeque confurgentem grumescentiam sanguinis ipsam; quæ item extergere & mundare uterum nôrunt. Facit hinc radix bryonia, quam experimento suo celebrat *Matthiæus*, fecula eiusdem, zedoaria, multis nominibus uterina, abrotanum & mercurialis, externè cum primis in balneis, ad sterilitatem, vnde illud: Mas etiam mares, foemellas foemina gignit, vt alia emmenagoga simul taceamus. Laudatissima hoc nomine sunt etiam medicamenta Iovialia, vt bez. *yle*, antih. *Poter. spec. diaz*. *Mynf. ebur. f. Δ* prepar. *lap. S & c.* Exemplum præbent commune infusâ ad lochia post partum promouenda præscripta, quæ & emmenagoga sunt & neruina, & camminatia.

(3.) *Sudorifera* omnia, quæ & aliis casibus, & post partum sunt efficacissima. Vt enim lochia retenta facilè purpuram mortis forem excludunt; vt eadem dolores, tormina, suffocationes, febres in genere; ita diaphoretica strenuè huic foco morbo resistunt, fermentum dissiiciunt & massam sanguineam inculpatam præstant. Item *diuretica* ab ipso *Hippocrate* l. de morb. mul. commendata. Hinc axioma *Swalbi* egregium est: Vterus albo fetens fluore diuresi mirificè mundificatur; quo nomine succinum album prepar. essentia succini cum Râ bezoardica & anodynâ omne ferunt punctum.

(4.) *Carminatina* meritò optima sunt uterina, vbi obseruandum est, symptomata uterina latius patere & diuersa esse, vnde & hysterica meritò iis accommodanda, licet multa sint polychresta & hinc præ reliquis specifica. Quando verò torminibus, seu in abdomine, seu in hypochondriis, seu dorso

cum

cum primis tentantur, optima præ reliquis sunt carminatiua, adde & in cardialgiis, quæ in fœminis hysteris solenniter, imò vt præcipuum sæpè vrgens deprehenduntur. Sic doloribus post partum apprime debita sunt rad. galang. & zedoar. etiam grosso modo in puluere assumptæ; longè præsentius verò essentia, carminatiua variè, & maximè cum anodyna & castorei remixta officium facit.

Notandum enim & ipsa opiata plurimis nominibus esse, vtero amica, sicubi dolores urgeant, nervi irritentur dissipandi sint humores & resoluendi, id omne enim eximie præstant, vt citra opiata vix feliciter mederi vterinis symptomatibus concessum sit. Tacemus radicem carlinæ & alia similia. Ra Pri quoque, quod acido morbofo & miasmatis torminificis sit contraria, probatissima nobis deprehensa fuit, non solum in doloribus dictis; verum etiam in anxietate & respiratione difficili, puellæ virginis menses nondum expertæ, item in aliis, quæ in collo quasi hæere quid referunt, quod notabile est symptoma, constrictioni debitum, facillè vterinis, vt elixirio vterino, debellandum.

Inter hæc notandæ quædam cautelæ occurrunt, v. g. 1. *Dulcia hysteris exosa.* Non hæc sunt contraria sibi, dulcibus vterum demulceri, & eadem vtero minus conuenire, modo diuersitas subiectorum consideretur. Quando cunque nempè fermentatiua vis sanguini inducenda, eadem locum habent, saltem secundarium, vt in mensium suppressione corrigendâ. Quando cunque verò fermentum peregrinum vterum inquinat, vel nervosum genus affectum, vel vaporosa *uidetur* illum diuexant, dulcia, si quæ alia, summè nocent. Priori statu quoque modo vt bellaria quasi quædam locum habent; modo roscidâ suâ & nutritivâ vi confortant, quo sensu verissimum est, dulcibus demulceri vterum grauidum. Posteriori verò nil quicquam hysteris æquè aduersum est, ac dulcium vsus.

2. *Acida non omnia ledunt vterum.* Alia sunt sulphurea, magis, alia minus, vt acetum, quæ minus hinc vtero conueniunt. Videas hystericas, quæ ab aceti vsu etiam leuiori sta-

tim

tum corripuntur suis symptomatibus, fixatis humoribus & irritatis membranis. Profunt acida quoque nonnunquam odoratu in hysteriis lipothymiis, vt aqua apoplectica mulierum acida, † fl. lauendulae, † us ⊕ naribus obiectus.

3. *Grauidis vterina neruina praecipue conueniunt, emmenagoga pellentia nocent.* Illa, quatenus spem vteri solantur, & humores corrigendo; qui labem afflare foetui queant, & irritationem, vnde exturbari, vel excidere queat, praecipitancia, vt corallina, perlæ, spirituosa quoque ipsa & acidula. Pellentia verò cauenda seu ex vniuersalibus petita, ex sudoriferis flores Δ is, menses mouentes quoque, theriaca, spiritus volatiles vrinosi, olea & balsama destillata varia, quippe quæ rarefaciendo sanguinem, facile menses prouocant, & abortum procurant; ex purgantibus fortiora quæuis, in primis colocynthiaca vomitoria, V.S. quoque ipsa, & hinc emmenagoga cum primis proprie dicta varia. Sic fabina hoc nomine infamis est, vt crocum aliaque taceamus. Licet enim non æquè etiam ab hisce sequatur abortus, ob indispotionem, & robur naturæ, vnde novimus quæcunque sæpè tentata, sed absque ullo successu; Illud tamen Medicus rationalis damno suo & foetus experiri seu periclitari non debet, etiam in ipso dubio casu. Methodum tunc eandem seruare par est, quam & extra hunc metum tenendam diximus, aperientibus vtendum innoxiiis, praecipue martialibus. Maximum in hoc momentum consistit famæ medici. Nouimus, qui epilepticam curaturus radicetenus, (solet verò affectus in consuetis non rarò repetere potissimum circa hoc tempus,) propinauit vomitorium, & ex errore diagnoseos coniunctæ grauiditatis simul abortum procurauit, aliaque mala plura. Spirituosa verò, modò intra terminos contineantur, itidem pro confortando officium faciunt. Cauendum omnibus modis, ne menses moueamus in grauidis errore illo diagnoseos.

4. *Aperientia cum pellentibus non confundenda.* Non stimulantur sine aperientibus; vtraque sibi debite interpolanda. Aperientia hinc magis intermedio tempore vel ante tempus ordinarium, stimulantia ipso illo tempore conueniunt. Neutra

C c

verò

verò sine humectantibus danda; hæc quippe fluxilitatem conciliant sanguini, quâ sine citari sanguis in fluxum nequit. Hinc in priori classe, seu aperientium, in statu inprimis corporis fictiori & graciliori, tincturæ, infusa, decocta profunt; in posteriori balnea. Soliti sumus ipso illo die novilunii 1. dare pel- lens ex borace, oleo sabina; 2. balneum ordinare ex emmenagogis; 3. post balneum suffimentum ex colocynthide, vapore croci metallorum, quò & alia referri possunt. Hoc pacto felix secutus effectus si non primâ vice, tamen secundâ, vel tertiâ; id quod potissimum succedit & fieri consuevit tempore vernali, quo præ aliis ad ὀρρασμὸν pronus est sanguis.

5. *Adstringentibus sanguinem tum deplentia, tum reuellentia, tum & roborantia moritanda.* Methodus curandi mensium immodicum fluxum hæc est præcipua, vt ὀρρασμὸν deplendo vena secetur; deinde serum acrius purgante educatur, ante & post hæc verò martialia temperantia, & acrimoniam edulcantia, imò deobstruentia pro re nata propinentur, M. S. antiscorbutica ꝑ̄lis, Ra ꝑ̄ adstringens cum corall. Ra ꝑ̄ Zwelf. ꝑ̄ ꝑ̄ial. cachect. In paroxysmo item styptica cum anodynis dentur, quandoque & traumatica, pulvis absorbens & alia. Ad- eoque è contrario adstringentia cum temperantibus ipsisve aliquando aperientibus non sunt confundenda, Et hæc quidem extra grauiditatis statum, quo dato & simul mensium fluxu se- rius ocys eueniente, deplentia & roborantia magis proficua sunt. Deplentia quidem præservandi & curandi intentione, vt sanguis è venâ sectâ mittatur in brachio. Serenissima persona sexto mensè grauida cum choreis ducta longiùs incaluisse, hinc sentit menses extraordinariè profuere; adhibentur roborantia, styptica, frustra omnia, donec tandem ad V. S. tanquam sacram anchoram fieret refugium. Præter V. S. verò si in grauidis fluxus hic contingat, roborantibus factum magis ferè fidentum, quàm solis adstringentibus, seu ipsa quoque spirituosa, saltim externè, non omittenda, & quicquid ad fœtus confortationem facit. Instar regulæ enim tenendum, eo casu fœtum aut debilem esse, aut futurum; si sit, roborandus, si futurus, non minus id agen-

agendum. Verus enim est aphorismus *Hippocratis* s. a. 60. si prægnanti menses prodeant, impossibile est fœtum benè valere. Addimus & hoc, in singulis cauendum, ne stypticis illis alius obstructa maius hinc faceffat negotium; nec omittantur siccantia.

6. *Adstringentibus ichorem vteri abstergentia & roborantia maritanda.* Dato fluore albo conueniunt adstringentia quidem, sed non citra aliorum respectum & copulam, sine quibus ichor restingui & sisti vix potest. Profunt nempe tum balsamica, quæ lymphæ coagululum impediunt & frigiditatem corrigunt, tum præcipitantia, quæ in motum eandem cient, & acorem feculentum absorbent, vt oc. 25. ebur f. Δ , castor. Optima & specifica inter hæc sunt laudata iam succinata, omnium consimilium fluxionum præstantissima remedia, quod & abstergant & robovent; non neglectis feri correctoriis aliis. His demum factis adstringentia ex lap. hamat. corall. aliisque profunt melius, imò illorum potior habenda ratio omnino, vnde & elixir vterinum commodè cum essent. traumat. propinatur.

7. *Topica vterina cum prudentia medicus ordinet & proponat;* illa præcipuè, quæ vel non admittuntur à pudibundis, vel suspicionem lasciuix inferunt Medico. Balnea omnium admittuntur facillimè; post hæc suffitus, & simplices quidem præ illis, quæ maiori apparatu constant, vti Glauberianum instrumentum p. 2. F. P. t. 88. p. 235. seq. parandum ex ligno vel argento, cui indere iubet sal ammoniacum, & sal fixum (alkali) quodcunque, linteo obuolutum vtero applicandum, vt spiritus penetrans aperiat obstructions, idque bis de die, manè & vespèri ad semihoram. Idem hoc remedium dilaudat *Blumentrost. in pharmacop. portatili* p. 150. tanquam vteri deoppilatiuum egregium & præstantissimum, & sterilitatis aliquando strenuum auerruncum. Sufficit loco illius tritorium. Pessi verò, & nascalia barbaris dicta, vt & clysteres vterini minus admittuntur, neque fermè nisi ab iis, quæ depuduère magis. Vtque de his quoque quædam dicamus, exempli loco esse potest remedium ab *Angelo Salâ* commendatum l. de essent. veget. f. 4.

c. 3. p. 29. cuius efficaciam in aliquot grauibus casibus à mensium retentione se expertum scribit. Nempè eo casu, fœminis cuiusvis ætatis, temperamenti & conditionis, *℞. hellebori nigri, nodulo serico exceptum, per vices renouatum, muliebribus applicatum, quoad necessitas postulauit, gestare præcepit, à cuius vsu mutatio, & quædam quasi contractio per totum corpus oborta eatenus durauit, donec menses pedetentim promanare cœperint, quod admiratione non caret. Clysteres quoque vterinos, ex emmenagogis dictis specialibus concinnandos, negandum non est egregiè elutriare, mundare & abstergere. Singula vi calefaciente & penetrante poros referant, humores liquant ac fundunt, vnde commodissimè menstruus sanguis in motum citatur, modò prudenter ordinentur iis, quæ consentiunt, minus virginibus, non grauidis.*

LIBRI I. SECTIO III. CAPVT XI.

De

Arthriticis seu articu- ribus.

ARTICVLARIA medicamenta in scholis medicis dicuntur, quæ motum articularum saluum præstant, illorum cumprimis, qui in extremitatibus siti sunt, vt in portitoribus machinæ corporeæ pedibus, illiusque habenis manibus.

Cum enim limitaneos quasi terminos constituent totius corporis, in illis sæpissimè materia morbifica sedem suam parat, si ad recipiendum inueniat aptos. Vti verò tria sunt, quæ remedium postulant, humor afficiens, membrum affectum, & effectus morbosus, iuxta hanc classem etiam & medendi methodus, & materia medica variant.

Humor afficiens serum est, salium rodentium vehiculum, adeoque arthritica *primi generis* sunt *seri correctoria*, seu quæ-
cun-